

เทศน์เช้า วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟังธรรมะเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากระเสือกกระสนมากกว่าจะได้ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นรู้ธรรมขึ้นมา ๖ ปีนะ ท่านพยายามของท่านมาอย่างทุ่มเททั้งชีวิต สลบถึง ๓ หนนะ สลบถึง ๓ หนคือซ้อคไป ๓ ครั้ง

แล้วพอมาระวัติหลวงปู่มัน หลวงตาท่านบอกว่าหลวงปู่มันท่านก็ซ้อคไปถึง ๓ ครั้ง แต่หลวงปู่มันท่านป่วย ท่านป่วยแล้วท่านบอกว่ามันนั่งๆ แล้ววูบไปเลย แล้วฟื้นมา อ้อ! ยังลุกขึ้นมา นั่งใหม่

เราจะบอกว่าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันใกล้เคียงกับคนต่าง เส้นผมบังภูเขา มันจะอยู่ได้ อยู่ในหัวใจของเรา เราแสวงหากันอย่างนี้ ฉะนั้น เราแสวงหากันอย่างนี้ แสวงหาเพื่อสัจธรรม เพื่อเราเป็นชาวพุทธไง ถ้าชาวพุทธเราต้องขวนขวาย เราต้องมีการกระทำการกระทำเราอยากได้ความจริงใจ เวลาอยากได้ความจริง

ศาสนาเผยแผ่เข้าไปในที่ใด ในที่ใดก็แล้วแต่ ศาสนาแรกคือศาสนาถือผี มันมีถือผีถือสาธอยู่แล้ว มันเป็นพราหมณ์ต่างๆ พอศาสนาเข้าไปก็เข้าไปเจอกับวัฒนธรรมอันนั้น ถ้าวัฒนธรรมอันนั้นคืออย่างที่เรากำลังอยู่ที่นี่มันเป็นประเพณีวัฒนธรรม

ประเพณีวัฒนธรรม เห็นไหม โดยสามัญสำนึกของคน คนก็ปรานาความสุข เกลียดความทุกข์ คนก็ปรารถนาประสบความสำเร็จๆ สำเร็จทางไหน สำเร็จทางโลก ถ้าสำเร็จทางโลกมันต้องมีอำนาจวาสนาบาารมีนะ คนเราคิดได้ คิดได้ปัญญาดีมาก แต่ทำสิ่งใดแล้วไม่ประสบความสำเร็จ เห็นไหม คนเราคิดพอประมาณ แต่เขาทำสิ่งใดเขาประสบความสำเร็จของเขา ทำสิ่งใดมีคนเกื้อกูลเขา นั่นคืออำนาจวาสนาของเขา แข่งเรือแข่งพายแข่งกันได้ แข่งอำนาจวาสนาไม่ได้ไง นี่พูดถึงเรื่องบุญ เรื่องกุศล เรื่องทางโลก มันเป็นอามิส มันเป็นเรื่องที่ว่ามันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไปได้ไง

แต่ถ้าเป็นสังฆกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว อรูปปธรรมๆ ความมั่นคง ความจริงจัง ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อรูปปธรรม อฐานะที่มันไม่แปรสภาพ ถ้าไม่แปรสภาพ แต่มันต้องมีความมูมานะ มีการกระทำของเรา ถ้ามีการกระทำมันก็มีพื้นฐานขึ้นมาเรื่องของทาน ศีล ภาวนา

คนเราเกิดมามีกายกับใจ ถ้ามีกายกับใจ สิ่งที่ร่างกายกับหัวใจมันขัดแย้งกัน ยังเกิด สงครามกัน เกิดสงครามเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา คนไปรักษาก็หาย นี่มันเป็นโลกโดยสัจจะ โดยความจริง คนเราไม่เจ็บไม่ป่วยไปหาหมอ ไปทำสวยๆ มันไม่พอใจใจ ไม่พอใจร่างกายกับจิตใจ มันทะเลาะเบาะแว้งกันไง มันไม่พอดี มันไม่พอดี

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรม นันนะวิมุตติสุข วิมุตติสุขในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นประเสริฐ แต่ของเราปุถุชนคนหนา ของเราเป็นมนุษย์ธรรมดา เราก็อปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ถ้า อปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ สิ่งที่เป็นธรรมโอสถๆ เข้ามาเจือจางในหัวใจของเราไง ถ้า มันเจือจางในหัวใจของเราให้หัวใจมันไม่คืนรนจนเกินไปนัก ให้หัวใจไม่ทำลาย ไม่ทะเลาะ เบาะแว้งกับร่างกายนี้ไง

คนเกิดมามีชีวิต สิ่งที่มีชีวิตต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย เวลาปัจจัยเครื่องอาศัย แสวงหาด้วยสติด้วยปัญญา แสวงหาด้วยความมีสติสัมปชัญญะ มันไม่ต้องเดือดร้อนจนเกินไปไง ถ้าไม่เดือดร้อนจนเกินไป

คนเราบอกว่า เกิดมากแล้วอย่างเดียวคือกลัวความทุกข์ความยาก กลัวอย่างเดียวคือกลัวไม่มี อยู่ไม่มีกิน

ความไม่มีอยู่ไม่มีกิน ถ้าเราขยันหมั่นเพียรของเรา มันเป็นโอกาส มันเป็นโอกาส มันเป็นเวลา เวลาร้านอาหารที่เขาเก็บร้านแล้ว เราไปอย่างนั้นมันก็ไม่มีอาหารให้กินหรอก แต่ถ้าร้านอาหารเขาจะเปิดใหม่ แล้วถ้ามันไม่มี เราเก็บพืชเก็บผักของเรา เราเข้าป่าเข้าเขาของเรา คนเข้าป่าเข้าเขาไป เขามีเบ็ดมีอะไร เขาก็ไปหาอาหารเอาข้างหน้าใจ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันไม่มี เราก็หาสถานที่ใหม่ เราก็ทำ ถ้ามันคิดได้ แต่มันไม่อย่างนั้นนะ มันจะน้อยเนื้อต่ำใจ มันจะเหยียบย่ำหัวใจตัวเอง เราเป็นคนทุกข์คนยาก เห็นไหม มันไม่พอดี มัน

ไม่พอดี ถ้าหัวใจมันไม่พอดี กายกับใจๆ ถ้าหัวใจที่มันโหยหา มันก็มีความขัดแย้งกัน นี่ธรรม
โอสถจะมาแก้ตรงนี้ ถ้าธรรมโอสถจะมาแก้ตรงนี้ เราหาด้วยความจำเป็นของเรา เราหาด้วยความ
พอดีของเรา คุณสิ เวลาพระบิณฑบาตมาแล้ว พระเก็บไว้แรมคืนไม่ได้ อาหารที่บิณฑบาตมาแล้ว
จะสะสมไว้ฉันพรุ่งนี้ไม่ได้ ถ้าสะสมไว้ฉันพรุ่งนี้เป็นอาบัติ นี่เป็นอาบัติ

พระ ในประวัติหลวงปู่มั่น พระที่ถ้ำสาริกา เวลาหลวงปู่มั่นท่านจะไปวิเวกที่ถ้ำสาริกา เขา
บอกว่า “อย่าไปเลย อย่าไปเลย พระมาตายที่นี่หลายองค์แล้ว”

ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้ที่มีความกล้าหาญนะ “ไม่เป็นไรหรอก ขอไปดูเฉยๆ ก็
ได้”

พอไปดูเสร็จแล้ว ชาวบ้านเขานิมนต์ให้กลับ

“โยมกลับไปเถอะ อาตมาขออยู่ที่นี้”

แล้วท่านก็พิจารณาของท่าน มีพระมาตายอยู่ ๓ องค์ องค์หนึ่งบิณฑบาตมาแล้ว เพราะทาง
มันไกล สมัยโบราณทางมันยังยาวไกล ของแห้งก็เก็บไว้กินพรุ่งนี้ สันนิษ ภิภุจันอาหารเก็บไว้
แรมคืน ผิดแค่นี้ หักคอตาย หักคอเลย ตายที่นั่น ตายเพราะเหตุนี้ไง นี่สิ่งที่เป็นจริงๆ ที่ถ้ำสาริกา
ในประวัติหลวงปู่มั่น

สิ่งที่ถ้ามั่นได้มากได้มายมาขนาดไหน มันจะสะสมไว้ไม่ได้ พระเราต้องบิณฑบาตทุกวัน
เวลาบิณฑบาตเข้าไปแล้วฉันอาหารสิ่งนั้น ทำภักตกิจๆ เราไม่ให้สะสม ไม่ให้หมักหมมในหัวใจ
บังคับไว้ๆ

แต่คนที่มันมีปัญญามากไป เราบิณฑบาตมาก็เป็นสิทธิของเราใช้ไหม เราฉันวันนี้แล้วเรา
จะเก็บไว้ฉันพรุ่งนี้อีกวันหนึ่ง ไม่ต้องเดินอีกวันหนึ่งไง นี่ไง มันคิดไป นี้กายกับใจมันทะเลาะกัน
หัวใจมันอยากสบาย หัวใจมันไม่อยากจะเดิน แต่ร่างกายจะทำอย่างไรก็พามันไปได้ทั้งนั้นนะ
เวลากายกับใจมันทะเลาะกันมันมีปัญหาทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา เราเชื่อมั่นในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เคารพไป ถ้าเคารพแล้วก็ลง ถ้าลงแล้วนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติธรรมะข้อไหน
นะ เราพยายามจะไม่ก้าวล่วง เราพยายามไม่ทำผิดพลาดไปกว่านั้น

ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าศีลมันดีงาม เวลาทำสมาธิก็ทำได้ง่ายไง ศีลมันดีงามมันพริ้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านพูดประจำ เวลามานี้ ผ่าขาดผ่าทะลุจนเห็นภายใน เพราะอะไร เพราะศีลเราไม่ปกติไง ศีลเราไม่มั่นคง เห็นไหม ถ้าเรามาทบทวนของเรา แต่เวลากายกับใจมันเห็นแก่ตัว “ถูกต้องดีงามไปหมด เราทำดีๆ ทำดีทั้งนั้น เราถูกไปหมดเลย” แต่ถ้ามันมีปัญหา

ฉะนั้น เวลาพระที่ปฏิบัติแล้วนะ เรามายู่กับหมู่คณะ เวลาปฏิบัติไปเขาบอกเขาอดอาหาร ที่หนึ่งเป็นเดือนๆ เลยละ จิตมันไม่เคยลงสักที จนสุดท้ายแล้วหาความบกพร่อง หาไปหามา หาไม่เจอ ก็ลงใจว่าน่าจะเป็นอุปัชฌาย์ พอน่าจะเป็นอุปัชฌาย์ เขาก็ทำทัฬหี ทัฬหีกรรมหมายถึงว่า บวชซ้ำ บวชซ้ำขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เวลามันมีปัญหา ความไม่สมบูรณ์ ถ้าเวลาบวช บวชที่ถูกต้องดีงาม

มันเป็นวิบัติ ๔ อักษรวิบัติ สี่มาวิบัติ อุปัชฌาย์วิบัติ กรรมวาจาวิบัติ วิบัติ ๔ ออกมาเป็นพระใหม่ เป็น ถ้าเป็นพระใหม่ เป็นเพราะอะไร เพราะบวชมาแล้วคนบวชไม่รู้เรื่องหรือ ถ้าเป็นพระใหม่ เป็น เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะต้องลงอุโบสถร่วมกัน ทำสามัคคีธรรมด้วยกันมันต้องเสมอ กันไง ความเสมอกันนะ เสมอด้วยความเป็นพระ แต่เขาจะขาดจากพระถ้าเขารู้ว่าที่เขาทำ บกพร่อง เขาจะขาดจากความเป็นพระ ขาดจากความเป็นพระที่ไหนละ ขาดจากความเป็นพระที่ หัวใจนี้ไง หัวใจมันสงสัย หัวใจมันเริ่มระแวง เราไม่ถูกต้องๆ พอเราไม่ถูกต้อง จะมาประพฤติ ปฏิบัติขึ้นมามันหวาดระแวงไปทั้งนั้นนะ

แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ ขึ้นมา เวลาไปบวช เวลาบวชมาแล้ว บวชออกมาเป็นพระใหม่ เป็น ถ้า เป็นพระไม่ได้ เวลาลงอุโบสถละ ลงสามัคคีธรรมไม่เสียหายหมดหรือ

มันต้องเป็น แต่เวลามันเป็น ถ้าเวลาระลึกได้มันก็ขาดที่เรา เวลาขาดที่เรามันเป็นที่ไหนละ มันก็เป็นทีลิตธิของเราใช่ไหม ถ้าลิตธิของเรา เรารู้แล้ว จะฝืนทำ ฝืนทำก็บาปกรรมไง ฝืนทำก็ เวรกรรมไง ฝืนทำ เราก็รับบาปกรรมแต่กรรมไง เอาสิ ทำไปสิ นี่ไง เวลากายกับใจมันทะเลาะกัน เวลาทะเลาะกันมันเห็นแก่ตัวไง มันก็เกียจคร้าน ไม่ยอมแก้ไข ไม่ยอมดัดแปลงไง ถ้ามันดีต่อกัน สุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพกาย เข้าออกกำลังกาย สุขภาพกายทำให้ดี สุขภาพกายก็ แข็งแรง สุขภาพจิต ธรรมโอสถ

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนเวรย่อมระงับด้วยการ ไม่จองเวร เราไม่จองเวรจองกรรมใครทั้งสิ้น การบาดหมางกันตั้งแต่ภพชาติใดก็แล้วแต่ เวลามานี้

กระทบในภพชาตินี้มันก็มีทั้งนั้นนะ เวลาเวรกรรมมันให้ผล เขามีโอกาสที่จะได้กดทับเราตลอด เราเป็นผู้มีเวรมีกรรม เราก็รับผิดชอบ แต่ถ้ามันมีสติมีปัญญา สิ่งที่เขาทำเขาก็สร้างเวรสร้างกรรมใหม่ต่อไป แต่ถ้าเขามีสติมีปัญญา เขาก็ระงับเวรของเขา ให้อภัยต่อเขา เขาไม่ทำของเขา เพราะใจเขาสูงส่ง ต่างคนต่างระงับเวรระงับกรรมร่วมกัน นี่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แค่ระดับของท่าน เรื่องการให้อภัย เขตอภัยทาน มันก็สูงส่งแล้วแหละ มันก็สูงส่งแล้วมันอยู่ที่หัวใจของคนใจ หัวใจของคนทีเห็นคุณค่า หัวใจของคนทีมันมีคุณค่า เห็นสิ่งนี้เป็นคุณงามความดี นี่ใจ เวลาไปวัดไปวาคบบัณฑิต อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญจ เสวนา ไม่คบคนพาลๆ พาลก็คือมนุษย์ที่พาล เวลากิเลสมันพาล มันพาลในหัวใจของเรา เราไม่คบทั้งข้างนอกข้างใน ถ้าข้างนอกมันพาล มันจะพาเราไปสิ่งทีพาลๆ ถ้าเราจะไม่คบหัวใจของเรา มันจะลุดกระชากลากไปอย่างไรนะ “เห็นแก่ตัวๆ คนนี้ก็รังแกเรา คนนี้ก็รังแกเรา”

สารุ เรื่องของเขา เรื่องของเขา มันมีเวรมีกรรมกันมาเท่าไรก็ไมรู้ ถ้าเรื่องของเขาทีเรื่องของเขา เรื่องของเขาหมายถึงว่าธรรมโอสถนะ แต่ถ้าเรื่องสังคัม เรื่องของโลกไม่ได้ เรื่องของสังคัม เรื่องของโลกมันมีกฎหมาย มีผู้รักษากฎหมาย มีเจ้าหน้าที่ ให้เขาทำตามกฎหมายนั้น เรายกษาศิทธิของเรอย่างนั้น แต่เรามีธรรมโอสถในหัวใจใจ

ถ้าเรามีธรรมโอสถในหัวใจ เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีคุณค่ามากนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมๆ เราซึ่งมาก เวลาเขาถาม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบอะไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าของศาสนา แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบอะไร

เรากราบธรรม เรากราบเหตุและผล ความถูกต้องดีงาม เรากราบอันนั้น แล้วกราบธรรมจริงๆ ก็ธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติกันอยู่ที่นี่ เราก็มี เรามีหัวใจเหมือนกัน แต่หัวใจของเรานั้นโดนกิเลสตัดหาความทะยานอยากครอบงำอยู่ เห็นใหม่ ทุกคนเกิดมามีวิชาถึงได้เกิด พอเกิดแล้วเกิดมาแก้ไข เกิดมาตัดแปลง ถ้าเกิดมาทางโลก เราก็มาสร้างคุณงามความดีของเรา สร้างอำนาจวาสนาบารมีแบบในหลวง พระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์สร้างแต่คุณงามความดี ทำคุณงามความดีจนเป็นนิสัย ทำคุณงามความดีเป็นเรื่องธรรมดา ทำคุณงามความดีจนเป็นเรื่องดีๆ เรื่องปกติ

แล้วทำคุณงามความดี คนทำความดีอยู่แล้วถ้ามันจะมากาวนา มันง่ายคาย มันทำได้ง่าย เพราะจิตใจมันราบรื่นอยู่แล้วไง ไอ้คนที่มันแต่ความขุ่นมัว ไอ้คนที่มันแต่ความอาฆาตมาดร้ายใน หัวใจ มันมีแต่ความเร่าร้อน มีแต่ความแสบเผา จะมานั่งให้มันสงบๆ ต้องดับไฟก่อน ดับไฟให้ ไฟมันดับก่อน แล้วถึงจะภาวนาได้ ถ้ายังดับไฟไม่ได้ มันจะเผาผลาญอยู่นั่นแหละ นั่นไง เพราะเหตุ เพราะผล เพราะเอาโรคเอาเปรียบ เพราะว่าอยากได้อะไรดีใจ

แต่ถ้าทำความดีๆ จนเป็นความพอใจ จะนั่งภาวนาก็ง่ายขึ้น ทำสิ่งใดก็ดีขึ้น เห็นไหม เรา เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เกิดมาแก้ไขแบบนี้ ระดับของเรา เราบุญคุณ ระดับของ ทาน เราก็สร้างสมบุญบารมีของเรา ทำดีต้องได้ดี ยืนยัน ทำดีต้องได้ดี

แต่พวกเราว่า “ทำดีแล้วไม่ได้ดี คนทำชั่วได้ดีหมดเลย”

เขาต้องมีคุณงามความดีของเขาเหมือนกัน เขาต้องมีเหตุมีผลของเขา ถ้าไม่มีเหตุมีผลของเขา เป็นอย่างนั้น ถ้าในปัจจุบัน ไม่มีเหตุมีผลก็คือเขาคดเขาโกง เขาคดเขาโกงมันก็เป็นบาปเป็นกรรม ของเขา เพราะเขามีโอกาสแล้วทำไมเขาไม่ทำความดีของเขาละ

ไอ้ของเรา เราจะทำคุณงามความดีของเราไป ถ้าเราทำคุณงามความดี ถ้าเรามีหัวใจแบบนี้ ทำดีต้องได้ดี ทำดีต้องได้ดีแน่นอน แต่ความดีของเรา มนุษย์มีมากไป ทุกคนก็ทำความดีทั้งนั้น นะ ที่นี้ความดีๆ มันก็เลยเป็นเรื่องธรรมดา มันไม่มีใครเด่นขึ้นมาไง ไม่มีใครเด่นก็ไม่ใช่ไร เพราะทำความดีเพื่อความดีใจ เราทำความดีเพื่อหัวใจใจ เพราะหัวใจมันมีคุณค่า แล้วเวลานั่งสมาธิภาวนามันก็เป็นจริงขึ้นมา พอเป็นจริงขึ้นมา อุตตสมบัติ สมบัติของใจ

ผู้ที่ภาวนานะ ใครภาวนาแล้วจิตมันเริ่มสงบระงับ เวลาตัวมันเบา เวลาเดินไปเหมือนลอย ไปนะ เวลาจิตสงบขึ้นมาแล้วเห็นความมหัศจรรย์นะ เวลาเกิดปัญญาขึ้นมา อุตตสมบัติ สมบัติใน ใจของเรา ใครจะมาลักใครจะมาขโมย สิ่งที่เราทำขึ้นมาของเรา ใครจะมาหยิบมาฉวย อุตตสมบัติ อย่างนี้ไม่มีใครเห็นนะ แล้วเราทำของเราราบรื่นมาจากภายนอก ถ้าภายนอกไม่ราบรื่น ในบ้าน เราไม่ราบรื่น สังคมไม่ราบรื่น เราจะมาทำอะไรกัน เขาเกิดสงครามกัน เอ็งยังพุทโธๆ อยู่นี่หรือ

ถ้ามันราบรื่นมาจากภายนอก ข้างในมันจะราบรื่นนะ แล้วถ้าจิตดี เราภาวนาของเรา จิตใจ ของเรามันคงขึ้นมา จิตใจของเรามหัศจรรย์ขึ้นมา มันเป็นคุณธรรมของเรา แล้วสมบัติอย่างนี้มัน

หาซื้อขายที่ไหน สมบัติอย่างนี้ใครจะทำให้ สมบัติอย่างนี้มันอยู่ที่กลางหัวใจนี้ไง เพราะสมบัติอย่างนี้ เพราะมีสติปัญญามันถึงชวนขายทำขึ้นมาไง

แต่ถ้าคนไม่มีสติปัญญา มันมองข้าม มันไม่ทำ มันไม่ได้ประสบ ไม่ได้พบ ไม่ได้เห็น มันไม่มีการกระทำ ทั้งๆ ที่มีหัวใจเหมือนกัน ทั้งๆ ที่มีความรู้สึกเหมือนกัน ทั้งๆ ที่มีจิตเหมือนกัน แต่จิตอันหนึ่งมันมีคุณค่า จิตอันหนึ่งมันส่งเสริม จิตอันหนึ่งมันชวนขาย มีการภาวนา จิตอันหนึ่งมันเหลวไหล จิตอันหนึ่งมันเห็นแก่ตัว จิตอันหนึ่งมันเหยียบย่ำตัวมันเอง จิตเหมือนกัน แต่ความเห็นแตกต่างกัน เห็นไหม

ถ้าคุณภาพกาย คุณภาพจิต มันแข็งแรงขึ้นมา มีธรรมโอสถของเรา เราทำสิ่งใดขึ้นมา ถ้ามีธรรมะขึ้นมาแล้วนะ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ร่างกายนี้ต้องชราคร่ำคร่าเป็นธรรมดา ถึงเวลาแก่ห่อหมกลงไป เวลาแก่ห่อหมกลงไป หัวใจเรา นี่ไง สังกรรมแสดงตัวแล้วละ ธรรมะเทศน์ให้ฟังแล้ว ธรรมเทศน์ตลอดเลย เจ็บแข็งเจ็บขา เจ็บไปหมดเลย ธรรมมันแสดงตัวแล้วละ จิตใจเรามีคุณธรรมมากพอแค่ไหนที่จะเผชิญกับสัจจะความจริงอันนี้ ถ้าเผชิญกับสัจจะความจริงอันนี้ นี่ ธรรมโอสถ มันมีอยู่ในหัวใจของเราๆ ถ้าจิตใจเรามั่นคง จิตใจเราตั้งมาขึ้นมา

แต่ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุดแน่นอน แล้วเราจะเอาสิ่งใดเป็นสมบัติของเรา จะเอาสมบัติทางโลกก็ได้ทางโลก เอาสมบัติทางธรรมก็ได้ทางธรรม แต่อย่าน้อยใจ เวลานั้นน้อยใจ เราทำแล้วสิ่งนั้นก็ไม่ได้ สิ่งนี้ก็ไม่ได้

มันได้อยู่ในตัวของมันเองถ้ามีการกระทำ เพราะเราปฏิบัติบูชาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การปฏิบัติบูชาคือโอกาสของเรา คนที่มีการกระทำอยู่มันจะมีโอกาสเป็นไปได้ไง คนที่ไม่มีการกระทำเลย เขาจะไม่มีโอกาสเลยเพราะเขาไม่ได้กระทำ

ฉะนั้น เรากระทำขึ้นมา เราบูชาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าผลเกิดจากการกระทำของเราก็สาธุ ผลเกิดจากการกระทำของเราก็คือความเพียรของเรา ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะที่กระทำขึ้นมา มันเป็นผลของเราขึ้นมา เป็นปัจเจกจัดตั้ง เป็นสันตทิฎฐิโก นี่คือธรรมแท้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศีล สมาธิ ปัญญา คือคุณธรรมในใจนี้

แต่ประเพณีวัฒนธรรมที่ทำกันอยู่ที่นี่ วัฒนธรรมของชาวพุทธเรา เรามาวัดมาวามาสืบสานของเรามา เรามาได้ฟังธรรมๆ ตอกย้ำ เดือนสติเดือนปัญญาของเรา ให้ปัญญาของเราออกงาม

ขึ้นมา ถ้าปัญญามันเกิดจากเรานะ มันเตือนเราขึ้นมา มันหยุดยั้งได้หมดแหละ คนอื่นมาจากข้างนอก นี่ก็เหมือนกัน ฟังธรรมๆ แล้วมันมีคติธรรม มันรู้จักนึกคิดขึ้นมา อันนี้ สมบัติอันนี้เป็นสมบัติของเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา ไปวัดไปวาเพื่อเหตุนี้

เราเป็นมนุษย์ใจ มีกายกับใจๆ ถ้ามีคุณธรรมในหัวใจแล้วมันไม่ทะเลาะกัน กายกับใจนี้ไม่ทะเลาะกัน ไม่ต้องไปกรีด ไม่ต้องไปทำให้มันสวย ไม่ต้อง มันเป็นคุณสมบัติของเรา รูปสมบัติ คุณสมบัติ เป็นสมบัติจากเวรจากกรรมของเรา เอวัง